

HALINA SMOLIŃSKA-RĘBAS
WSP w Bydgoszczy

ZNACZENIE WYBRANYCH TECHNIK FREINETA DLA REALIZACJI ZADAŃ DY-
DAKTYCZNO-WYCHOWAWCZYCH W KLASACH POCZĄTKOWYCH W ŚWIETLE BA-
DAŃ

Studenci Instytutu Nauczania Początkowego i Wychowania Przedszkolnego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy od wielu lat wykazują zainteresowanie koncepcją jednego z najoryginalniejszych systemów szkolnych XX w., którego twórcą był C. Freinet¹. Wymagania stawiane przez obecny program nauczania początkowego potęgują to zainteresowanie². Szczególnie dotyczy to rozwoju osobowości, pobudzania postawy twórczej, samodzielności. Inspiracji w zakresie tych zagadnień studenci szukają między innymi w koncepcji pedagogicznej C. Freineta. Nie chodzi tu o wierne przenoszenie rozwiązań pedagogicznych eksperymentalnej szkoły w Vence³, ale o wypróbowanie w warunkach szkoły polskiej tych sytuacji dydaktyczno-wychowawczych, które sprzyjają wyzwaniu wszechstronnej aktywności, samodzielności, pobudzaniu zdolności poznawczych.

Przeprowadzono badania nad efektywnością wybranych technik Freineta⁴ w nauczaniu różnych przedmiotów w klasach I-III, których wyniki przedstawiono w licznych pracach dyplomowych i magisterskich⁵. Analiza tych prac pozwoliła wyodrębnić następujące grupy tematyczne:

1. Możliwości stosowania techniki swobodnego tekstu i związanej z nią gazetki szkolnej w warunkach współczesnej szkoły polskiej
2. Wartości dydaktyczne zajęć swobodnego tekstu
3. Techniki Freineta jako metoda pobudzania myślenia twórczego
4. Rola techniki fiszek autokorekcyjnych w kształceniu poprawności ortograficznej

5. Miejsce techniki fiszek autokorektywnych w procesie nau-
czenia gramatyki w klasach I-III
 6. Próby stosowania techniki fiszek autokorektywnych do ówi-
czenia sprawności rachunkowych
 7. Znaczenie korespondencji międzyszkolnej dla rozwoju języka
pisanego uczniów młodszych
 8. Doświadczenia poszukujące w realizacji treści przyrodni-
czych
-
1. Możliwości stosowania techniki swobodnego tekstu w warun-
kach współczesnej szkoły polskiej

Swobodny tekst rozumiany jako szczególna forma ekspresji słownej jest najbardziej rozpowszechnioną w Polsce techniką Freineta. Nauczycielom polskim przybliżyła ją H.Semenowicz w licznych publikacjach na ten temat⁶.

D.Perlińska, nauczycielka Szkoły Podstawowej Nr 7 w Bydgoszczy w pracy na temat: "Swobodne teksty a kształcenie polonistyczne uczniów klas niższych" przedstawiła problem twórczości i form tworzonych po raz pierwszy przez uczniów klas niższych⁷.

Analiza 215 prac dzieci klas I-III z różnych środowisk /wielkomiejskiego, małomiasteczkowego, wiejskiego/ pod kątem tematyki, form wypowiedzi, objętości swobodnych tekstów pozwoliła na sformułowanie następujących uogólnień:

- Uczniowie klas niższych różnych środowisk są w stanie redagować swobodne teksty, które mogą stać się jednym z czynników rozwijających umiejętności ich pisemnego wypowiedzania się.
- Dzieci odczuwają potrzebę samodzielnego wypowiedzania się. Pierwszy raz pisały tekst, ale czyniły to chętnie i wykazywały zainteresowanie takim sposobem wypowiedzania się.
- Tematyka prac jest różnorodna, dominuje filozoficzno-psychologiczna, stanowi 24 procent swobodnych tekstów. Kolejne miejsce zajmują prace o tematyce przyrodniczej /20 %/, fantastycznej /15 %/, dotyczące wydarzeń bieżących /10 %/, krajoznawczej /8 %/ naukowej /1 %/.

Treści przyrodnicze szczególnie często pojawiały się w pracach dzieci mieszkających na wsi. Na przykład:

Mój pies "Nik"⁸

Mój pies wabi się Nik. Jest biały w brązowe łaty. Chodzę z nim na spacer. Często go kąpię. Szczotką czeszę puszysty ogon. Gotuję kaszę, którą Nik z apetytem zjada. Mój pies broni mnie i nie pozwoli mi uderzyć. Do spania przygotowany ma kącik. Bardzo lubię swojego psa.

Zbyszek klasa II, Rogowo.

- Badani najchętniej wyrażają swoje myśli w formie wypowiedzi wielozdaniowej /63 %/, opowiadania /14 %/, sprawozdania /12 %/, opowiadania z elementami opisu / 8 %/.
- Swobodne teksty pozwalają nauczycielowi poznać faktyczne umiejętności polonistyczne uczniów. Orientują one bowiem tak w zakresie sprawności języka i stylu jak i poziomu sprawności gramatycznej i ortograficznej.

Powyższe uogólnienia potwierdzają słuszność wprowadzenia do programu nauczania języka polskiego swobodnych wypowiedzi⁹, bowiem dają one szansę każdemu dziecku wypróbowania jego zdolności literackich, podzielenia się swymi przeżyciami i doznaniem.

2. Wartości dydaktyczno-wychowawcze swobodnego tekstu

C.Freinet widział w swobodnych tekstach skuteczne narzędzie do udoskonalenia porozumiewania się między ludźmi. "... podobnie jak musimy uczyć dzieci prawidłowego wypowiadania się ustnego, aby słuchacze czy rozmówcy mogli najdokładniej uchwycić naszą myśl, tak samo trzeba dzieci uczyć wszystkich sposobów służących do jasnego przedstawiania swych myśli w piśmie..."¹⁰.

D.Mikołajczak, E.Serkies, D.Szymczak w pracach na temat wpływu techniki swobodnego tekstu na poziom wypowiedzi pisemnych uczniów interesował problem, czy technika swobodnego tekstu obok innych form ćwiczeń w pisaniu objętych programem nauczania wpływa na podniesienie poziomu wypowiedzi pisemnych uczniów¹¹. Przeprowadzono badania eksperymentalne, którymi objęto uczniów klas trzecich ze Szkoły Podstawowej nr 1 w Wałczu, Szkoły Podstawowej

nr 2 w Mogilnie oraz uczniów klas czwartych ze Szkoły Podstawowej w Złotnikach Kujawskich w województwie bydgoskim. W klasach eksperymentalnych systematycznie, co dwa tygodnie, prowadzono dwugodzinne zajęcia swobodnego tekstu. Przebiegały one zgodnie z sugestiami H.Semenowicz¹². Najczęściej punktem wyjścia był swobodny tekst pisany samodzielnie w klasie albo miało miejsce zbiorowe redagowanie tekstu na swobodny temat, zaproponowany i przegłosowany przez dzieci. Teksty po korekcie ekspozowano w kąci polonistycznym, składano do teczki, w której gromadzono materiał do nowej gazetki, służyły do realizacji zadań programowych: ćwiczenia w czytaniu i opracowaniu tekstów, w mówieniu, gramatyczno-ortograficznych. Rodzaj realizowanego ćwiczenia wyznaczał charakter tekstu. Efektywność czynnika eksperymentalnego sprowadzono zestawiając wyniki badań początkowych i końcowych.

Porównano poziom pisania opowiadania na podstawie historyjki obrazkowej, opowiadania na temat wolny oraz opisu pod kątem zasobu słownikowego, konstrukcji składniowych, struktury logicznej, elementów twórczych. Korzystniej wypadły klasy eksperymentalne, stąd wniosek, że zajęcia swobodnego tekstu mogą w znacznym stopniu wpłynąć na poziom pisemnych wypowiedzi uczniów klas początkowych¹³.

Obserwując dzieci na zajęciach swobodnego tekstu zauważa się, że potrzeba tworzenia silniejsza jest u dzieci bogatszych w przeżycia wewnętrzne, które sprzyjałyby wyzwaniu ekspresji werbalnej. Próby takie prowadzili studenci podczas praktyki terenowej w Szkołach Podstawowych Nr 2 i 3 w Chodzieży. Również nauczycielka Szkoły Podstawowej Nr 2 w Gnieźnie R.Chorn opisała próby wyzwolenia ekspresji werbalnej¹⁴, efektem której jest zbiór wierszy "Moja mama"¹⁵. Czynności tworzenia poprzedził cykl lekcji:

- 1.Układanie słowniczka tematycznego "Mama" na podstawie wysłuchanych nagrań utworów poetyckich i piosenek mówiących o matce
- 2.Samodzielne pisanie wielozdaniowej wypowiedzi o mamie na podstawie zgromadzonego materiału słownikowego

Na zajęciach swobodnego tekstu dzieci wysłuchały recytacji utworu o matce w wykonaniu aktora teatru im. A.Fredry w Gnieźnie.

Równocześnie na ekranie pojawiły się reprodukcje obrazów i rzeźb: Henri Matisse "Matka z dzieckiem", Maurice Marinet "Matka karmiąca", Honoré Daumier "Brzemie", Xawery Dunikowski "Tchnienie", Pieter de Hooch "Matka", Rembrandt "Portret matki", Michał Anioł "Pieta".

Po tym króciutkim seansie zostawiono dzieciom chwilę na refleksję, zadumę. Potem nauczycielka zachęcała do "namalowania" słowami portretu swojej matki: napisz "coś" dla Niej, napisz "coś" o Niej, napisz co czujesz, zastanów się i pomyśl, co napiszesz, pisz to, o czym najbardziej chciałbyś pisać, użyj najpiękniejszych słów i zwrotów, zatytułuj swą wypowiedź.

Oto przykłady prac dzieci:

Dla Mamy

Mamo... chciałem Ci powiedzieć,
że kocham ... że kocham Ciebie.
Gdy biegniesz do pracy, Twe włosy kołyszą
włosy kołyszą się jak
roztańczone na morzu fale.
Gdy coś złego mi się stanie -
Ty smutek w moich oczach widzisz.
Ty mi do szkoły szykujesz śniadanie
Ja Cię nigdy nie opuszczę,
Ja Ciebie kocham Mamo !

/Piotr, lat 10/

Mamo

Mamo, jesteś piękna jak
złocista gwiazdka na niebie.
Bądź dzisiaj uśmiechnięta
nie tylko dziś - ale w każde święta.
Nie bądź nigdy zatroskana,
bądź uśmiechnięta.

Gdy się zbudzisz z rana ...
Słoneczko majowe rozświeci
Ci twarz
Powiedz mi mamo -
Czy kochasz nas ?

Nie wstawaj dziś wczesnie,
mamo
bo dziś Twoje święto
Ja wstanę o brzasku
i narwę Ci bukiet
kwiatków.

Agnieszka /10 lat/

Utwory swoje dzieci recytowały na spotkaniu z okazji Międzynarodowego Dnia Kobiet.

3. Techniki Freineta jako metoda pobudzania myślenia twórczego

Program nauczania języka polskiego w klasach I - III zawiera elementy niektórych technik Freineta. Na przykład technikę swobodnego tekstu odnaleźć można w następujących treściach programowych: swobodne wypowiedzi na temat podany przez uczniów, tworzenia i próby pisania swobodnych tekstów oraz układanie opowiadań twórczych związanych z treścią utworu, np. dalsze losy bohatera, komponowanie początku i zakończenia na podstawie fragmentu utworu lub ilustracji¹⁶.

Wiązanie treści utworu z różnymi formami ekspresji dziecka /słowną, ruchową, plastyczną/ oraz różne formy inscenizowania czytanych tekstów, np.: dramatyzacja, dialogi bezpośrednie i telefoniczne, teatrzyk kukiełkowy, teatrzyk muzyczny, ilustrowane muzyką opowiadania, baśnie i wiersze¹⁷ zawierają elementy teatru szkolnego¹⁸.

Technikę korespondencji odzwierciedlają takie treści: zbiorowe i indywidualne pisanie listów, adresowanie listów, zbiorowe i indywidualne składanie i wysyłanie życzeń z różnych okazji, zbiorowe układanie i pisanie zaproszeń i zawiadomień¹⁹.

Realizacja tych treści przez nauczyciela twórczego może wpłynąć na pobudzenie dyspozycji twórczych w zakresie płynności słownej, skojarzeniowej, tworzenia wyrażen, pojęciowej, giętkości spontanicznej oraz oryginalności²⁰.

R. Butkiewicz w pracy na temat: "Próby kształcenia postaw twórczych na lekcji języka polskiego w klasie drugiej" wykazała, w oparciu o badania eksperymentalne, że intensyfikacja ćwiczeń: dramatyzacji, dialogu telefonicznego, teatrzyku kukiełkowego, wypowiedzi na temat dowolny, komponowania początku i dalszego ciągu tekstu w znacznym stopniu wpływa na przyspieszenie rozwoju dyspozycji twórczych uczniów²¹, a także na rozwój języka w zakresie wypowiedzi pisemnych.

M. Sowa, studentka V roku nauczania początkowego w rocznym eksperymencie pedagogicznym prowadzonym w Szkole Podstawowej Nr 3 w Bydgoszczy obserwowała wpływ zajęć swobodnego tekstu i związanej z nim gazetki klasowej na rozwój myślenia dywergencyjnego. Wyniki badań potwierdziły przyjęte założenie. W grupie eksperymentalnej stwierdzono znaczniejszy rozwój płynności, giętkości i oryginalności myślenia aniżeli w grupie kontrolnej²².

4. Rola techniki fiszek autokorektywnych w kształceniu poprawności ortograficznej

Niski poziom ortografii uczniów klas I-III skłania nauczycieli do poszukiwania przyczyn zaobserwowanego zjawiska²³. Jedną z nich tkwi w pracy dydaktycznej nauczyciela, stąd nieustanne poszukiwania skutecznych metod, zasad, środków dydaktycznych w nauczaniu ortografii²⁴.

A. Huber, W. Zięba, H. Zowska drogą eksperymentu pedagogicznego sprawdziły wartość jednej z technik Freineta tzw. fiszek autokorektywnych albo samokontrolnych w kształceniu umiejętności ortograficznych²⁵.

Interesował je problem: czy technika fiszek autokorektywnych wywiera korzystny wpływ na uzyskiwanie przez uczniów lepszych wyników w zakresie poprawności ortograficznej.

W. Zięba badaniami objęła uczniów klasy drugiej, a H. Zowska uczniów klasy trzeciej Szkoły Podstawowej Nr 1 w Wałczu. A. Huber badania prowadziła w Szkole Podstawowej Nr 35 w Bydgoszczy. Przez okres jednego roku szkolnego wdrażano dzieci do poprawności ortograficznej stosując obok ćwiczeń przewidzianych progra-

mem nauczania technikę fiszek autokorektywnych. W klasach kontrolnych ćwiczenia takie nie miały miejsca.

W. Zięba i H. Zowska prowadziły dwa razy w miesiącu lekcje utrwalające poznany materiał ortograficzny z wykorzystaniem kartoteki fiszek autokorektywnych. Na przykład²⁶:

Temat: Utrwalanie pisowni nie z czasownikiem.

Zadanie dydaktyczne: Utrwalenie rozdzielnej pisowni nie z czasownikami. Ćwiczenia w rozpoznawaniu czasownika i tworzenie wyrazów z przeczeniem nie.

Zadania wychowawcze: Wdrażanie do samokontroli i samooceny.

Środki dydaktyczne: - kartoteka fiszek "P" i "W"
- słownik ortograficzny
- gazetka ortograficzna

Przebieg lekcji:

1. Gromadzenie materiału do obserwacji ortograficznych

a/ wysłuchanie zagadki i jej rozwiązanie:

Nikogo nie kasa
na nikogo nie szczeka
a do domu nie wpuszcza człowieka
/Zamek/

b/ obserwacja tekstu zagadki, podkreślenie nazw czynności wraz z przeczeniem "nie"

c/ dopełnienie przeczenia do podanych w kolumnach czasowników uzupełniają uczniowie na tablicy:

... grodzi	... biegać
... nosi	... liczyć
... dmucha	... umieć
... wiąże	... patrzeć

d/ podkreślenie w tekście czasowników z przeczeniem nie /uczniowie pracują dwójkami/

W lecznicy zwierząt

W poczekalni pełno jest pacjentów. Jedni stoją, inni siedzą lub leżą. Nikt się tutaj nie kłóci, nie przepycha, nie miau-

- czy, ani warknie na sąsiada. Każdy czeka cierpliwie, dopóki go lekarz nie poprosi.
2. Podanie tematu lekcji - ćwiczymy pisownię czasowników z przeczeniem nie.
 3. Przygotowanie do pracy z kartoteką fiszek autokorektywnych:
 - a/ przypomnienie sposobu korzystania z kartoteki fiszek autokorektywnych,
 - b/ omówienie sposobu samooceny wykonanego zdania,
 - c/ informacja na temat fiszek, z których można na lekcji korzystać /49,50,21,54,56,57/.
 4. Ćwiczenia autokorektywne:
 - a/ samodzielne wykonywanie poleceń z wybranych fiszek,
 - b/ sprawdzenie i samoocena wykonanego ćwiczenia
 5. Podsumowanie indywidualnej pracy.
 6. Zadanie domowe: Przepisać ze słowniczka ortograficznego zasadę pisowni nie z czasownikami i podać pięć przykładów.

Przykład fiszki

53 P o l e c e n i e	53 W y k o n a n i e
Przeczytaj uważnie tekst. Wypisz w kolejności alfabetycznej czasowniki z przeczeniem nie.	
Przyjaciel przyrody	
Prawdziwy przyjaciel przyrody zna rośliny chronione i nie zrywa ich. Pilnuje, by nikt z jego otoczenia ich nie niszczył. Nie depta łąki i chodzi tylko po ścieżkach. Na łąkach nie depta motyli. Nie niszczy mrowisk w lesie.	nie depta nie depta nie niszczy nie zrywa

A. Huber techniką fiszek autokorektywnych utrwalala materiał ortograficzny z "ó" i "rz" niewymiennym. Sposób pracy ilustruje poniższy przykład lekcji²⁷

Temat: Utrwalenie pisowni wyrazów z "rz" niewymiennym.

1. Czytanie przez uczniów swobodnego tekstu ułożonego przez nich na poprzedniej lekcji. Zastanawianie się nad wyrazami brakującymi w tekście:

Mój ogródek wiosną

Mój przydomowy ogródek jest do uprawy kwiatków, owocowych i Na kilku wschodzi już posiana, marchew, buraczki i koperek. jabłoni, wiśni i wczesnej czereśni obsypywane są pachnącymi kwiatkami, z których zawiązą się później owoce i agrestu również zaczynają kwitnąć. Na kwiatowych zakwitają tulipany, narcyze i żonkile. Często wyrwane chwasty wraz z, aby powstałe roślinki mogły swobodnie rosnąć. W moim ogródku jest również maleńka szklarnia, w której uprawiamy nowalijki. Już teraz jemy swoją sałatę, i szczypiorek.

Lubię mój ogródek, bo jest w nim teraz bardzo kolorowo.

2. Zapisywanie brakujących w tekście wyrazów na paskach papieru.
3. Odczytywanie napisanych na karteczkach wyrazów: wykorzystywany, warzyw, drzew, krzewów, grządkach, rzadko, rzodkiewka, drzewa, krzewy, porzeczki, rzodkiewkę, korzonkami.
4. Charakteryzowane grupy wypisanych wyrazów /są to wyrazy z "rz"/.
5. Wyodrębnienie z grupy wyrazów z "rz" tych, których pisownię uczniowie potrafią uzasadnić. Przypomnienie poznanych zasad pisowni "rz": "rz" po spółgłoskach, "rz" wymienne, "rz" w końcówkach - arz, -erz.

6. Uzasadnienie pisowni wyodrębnionych wyrazów, np.: drzew -
rz po spółgłosce "d"
krzewów - rz po spółgłosce "k"
grządka - rz po spółgłosce "g"
7. Odczytywanie wyrazów, które nie zostały wyodrębnione.
Stwierdzenie, że wyrazów tych nie można wyjaśnić przy pomocy reguł, są to wyrazy z "rz" niewymiennym.
8. Uświadomienie uczniom, że pisownie wyrazów z "rz" niewymiennym należy zapamiętać, co jest możliwe przez wykonywanie wielu ćwiczeń z zastosowaniem tych wyrazów.
9. Praca ze słownikiem ortograficznym - uczniowie sprawdzają pisownię wyrazów z "rz" niewymiennym, obok wyrazu na kartce zapisują stronę i kolumnę.
10. Praca z fiszkami autokorektywnymi nr 25, 27, 29:

- 25 -

Poniższe zdania uzupełnij wyrazami z "rz" niewymiennym. Podkreśl te wyrazy. Uważaj, **musisz** zmienić formę niektórych wyrazów.

rzecz, porządek, warzywa, jarzyny, orzech, korzeń, rzadko, rzeński, zwierzę

W ogródku szkolnym rosną różne
Marcin robi w swoim pokoju.
Wiewiórka gromadzi na zimę.
Piżmaki to, które można spotkać
w dzień.
Budują swoje norki wśród
Po długim wypoczynku Tomek jest wesoły i
Halinka układała swoje..... na półce.
Mama ugotowała smaczną

- 27 -

Z rozsypanki sylabowej ułóż kilka rzeczowników, w których wystąpi "rz" niewymienne:

o	Cho	rzech	myk
ba	Je	rzeń	ko
rze	rzów	wierz	cz

- 29 -

Z podanych rzeczowników w liczbie pojedynczej, dopisz liczbę mnogą. Podkreśl rzeczowniki

Liczba pojedyncza

Liczba mnoga

zwierzę
warzywo
wierzchołek
wierzba
porzeczka
jarzyna
rzodkiewka

11. Podsumowanie i zakończenie lekcji

Efekty zabiegów dydaktycznych w klasach eksperymentalnych i kontrolnych W.Zięba i H.Zowska sprawdziły zestawiając wyniki dyktanda przeprowadzonego dwukrotnie: we wrześniu i czerwcu. Oprócz tego na początku i na końcu roku szkolnego dokonano analizy swobodnego tekstu pod kątem poprawności ortograficznej. Analiza ta korzystniej wypadła dla klas eksperymentalnych.

Również badania A.Huber wykazały, że uczniowie klasy eksperymentalnej uzyskiwali wyższe rezultaty, niż uczniowie klas kontrolnych w zakresie wybranych grup wyrazów. Pierwsze badanie było sprawdzianem opanowania 38 dyktowanych wyrazów z "ó" niewymiennym, a drugie sprawdzało pisownię 34 wyrazów z "rz" niewymiennym. W obydwu badaniach uzyskane różnice w

wielkościach liczbowych są istotne statystycznie na poziomie 0,01.

W świetle przeprowadzonych badań stwierdza się, że praca z fiszkami autokorektywnymi miała pozytywny wpływ na podniesienie poprawności ortograficznej²⁸.

5. Miejsce techniki fiszek autokorektywnych w procesie nauczania gramatyki w klasach I-III

Zadaniem nauczania gramatyki w klasach I-III jest zarówno przyswajanie wiadomości oraz pojęć jak i usprawnianie języka. Ćwiczenia gramatyczne umożliwiają nabywanie doświadczenia językowego, rozumienia zjawisk językowych i przyswajanie wybranych pojęć gramatycznych. Ważną rolę w tych ćwiczeniach odgrywają środki dydaktyczne, na co zwróciły uwagę M.Jędrzejewska i R.Korczyńska. Postawiły sobie pytanie: Czy technika fiszek autokorektywnych wywiera korzystny wpływ na uzyskiwane przez uczniów wyniki w opanowaniu materiału programowego z gramatyki. Odpowiedzi na postawione pytanie szukały w eksperymencie pedagogicznym trwającym w ciągu roku szkolnego. M.Jędrzejewska przeprowadziła badania w klasach trzecich, a R.Korczyńska w klasach drugich²⁹. Pierwsza z wymienionych wprowadziła technikę fiszek autokorektywnych na lekcjach ćwiczeniowych, utrwalających nowy materiał programowy. Na przykład³⁰:

Temat: Rozwijanie umiejętności rozpoznawania przysłówka /odprzymiotnikowego/ jako określenia czasownika

Zadanie dydaktyczne: Rozwijanie umiejętności rozpoznawania przysłówka /odprzymiotnikowego/ jako określenia czasownika. Bogacenie czynnego słownika dziecka. Rozwijanie procesów myślowych i kształcenie uwagi podczas wykonywanej pracy.

Zadanie wychowawcze: Wdrażanie do samokontroli i samopomocy wykonywanej pracy.

Przebieg lekcji:

1. Gromadzenie materiału językowego do ćwiczeń gramatycznych
a/ ustalenie zadania domowego - napisać opowiadanie pt. "Najzabawniejsze przygody Kajtka",

- b/ rozmowa z dziećmi: jak napisać opowiadanie, aby było ciekawe i poprawne, a jak nie należy pisać pracy domowej,
- c/ gromadzenie słownictwa: dobrze, uważnie, pięknie, źle, niestarannie, błędnie,
- d/ ciche czytanie tekstu z lukami napisanego na tablicy:
Basia napisała długie opowiadanie dobrze
Nie wiedziała, jak je napisała: czy, uważnie
czy Poszła do koleżanki po radę. pięknie
Joasia opowiadanie. Poprawiła źle
i napisane wyrazy. Uradowana Basia niestarannie
podziękowała i pobiegła do domu błędnie

2. Wykonanie ćwiczenia gramatycznego

- a/ uzupełnienie tekstu wyrazami napisanymi na tablicy,
Nazwanie tych wyrazów /przysłówki/,
- b/ przypomnienie o związkach przysłówków z czasownikami,
- c/ podkreślenie w tekście czasowników i łączących się z nimi przysłówków.

3. Ćwiczenie autokorektywne - praca z fiszkami

- a/ praca z fiszkami 21 i 22

Fiszka 21 zawierała ćwiczenia polegające na uzupełnianiu samodzielnie dobranymi przysłówkami.

Fiszka 22 zawierała ćwiczenie polegające na uzupełnianiu zdań podanymi przysłówkami.

- b/ omówienie wyników samodzielnej pracy.

4. Podsumowanie lekcji

R.Korczyńska stosowała kartotekę fiszek autokorektywnych na każdej lekcji gramatyki, a więc wprowadzającej nowy materiał, ćwiczeniowej oraz utrwalającej³¹.

Eksperyment wykazał, że w zakresie przyswajania wiadomości z elementów wiedzy o języku uczniowie klas eksperymentalnych uzyskali lepsze wyniki aniżeli ich rówieśnicy z klas kontrolnych. W odniesieniu do badań przeprowadzonych przez M.Jędrzejewską różnica wyników badanych grup jest istotna statystycznie na poziomie 0,05, czyli jest różnicą statystycznie istotną³². W badaniach R.Korczyńskiej różnica jest istotna statystycznie na poziomie 0,01³³. Badania potwierdziły wartość techniki fiszek autokorektywnych na pod-

niesienie wyników w zakresie elementów wiedzy o języku.

6. Próby stosowania techniki fiszek autokorektywnych do ćwiczenia sprawności rachunkowej

D.Rydzkowska opracowała i wypróbowała wartość kartoteki fiszek autokorektywnych w ćwiczeniu sprawności rachunkowych dodawania i odejmowania w zakresie 20^{34} , a H.Wojciechowska dodawania, odejmowania, mnożenia i dzielenia w zakresie 100^{35} .

Przykład fiszek:

Polecenie	Wykonanie
1. Przedstaw dodawanie i odejmowanie na grafie $6 + 7 =$ $16 - 9 =$	1. 2. $13 - 1 - 3 =$ $15 - 1 - 5 =$ $11 - 5 - 1 =$

7. Znaczenie korespondencji międzyszkolnej dla rozwoju języka pisanego uczniów młodszych

W.Kaczmarek i M.Węderlich w zorganizowanym eksperymencie pedagogicznym, którym objęły uczniów klas trzecich miasta i wsi obserwowały, w jakiej mierze stosowanie techniki korespondencji międzyszkolnej wpływa na umiejętność pisemnego wypowiedzania się uczniów klasy trzeciej³⁶. Nawiązana korespondencja między dziećmi różnych środowisk rozwijała się. Nie brakowało myśli, które

chciały przekazać rówieśnikom. Były w tych listach opisy krajo-
brazu własnej miejscowości, parku jesienią, ozdoby choinkowej;
sprawozdania z wydarzeń szkolnych i klasowych, np.: wycieczki
do parku, Święta Kobiet, apelu; opowiadania: Topienie Marzanny,
Mikołajki w naszej klasie, Ulubione zabawy zimowe; życzenia,
zaproszenia np. na zabawę noworoczną.

Do listów często załączały wytwory wykonane na plastyce
lub pracy-technice, np.: ciekawą ozdobę choinkową, album mojej
miejscowości, park w różnych porach roku.

Porównanie wyników badań wstępnych i końcowych w zakresie
umiejętności wypowiedzenia się w formie opowiadania, opisu i listu
wskazuje na efektywność zabiegów eksperymentalnych³⁷.

8. Doświadczenia poszukujące w realizacji treści przyrodniczych

Kartoteka fiszek problemowych albo wiodących, albo kart pra-
cy ucznia stosowana w klasach freinetowskich zawiera pewną liczbę
poleceń do wykonania w związku z podjętym tematem oraz wykaz ma-
teriałów źródłowych³⁸. Karty te muszą być z jednej strony dostoso-
wane do wymagań programu nauczania danego przedmiotu i danej klasy,
z drugiej zaś strony, powinny poza ten program wykraczać w sposób
umożliwiający uczniom poszerzenie i pogłębienie zainteresowań.
Elementy takich "kart pracy" odnajdujemy w programach blokowych,
których koncepcję opracował Cz.Kupisiewicz³⁹. Studentki nauczania
początkowego⁴⁰ opracowały takie programy i zweryfikowały w ekspery-
mentach pedagogicznych.

K.Domagała, studentka piątego roku nauczania początkowego doko-
nała pomiarów efektywności wprowadzenia techniki fiszek wiodących
do utrwalania treści środowiska społeczno-przyrodniczego⁴¹.

9. Podsumowanie

W Instytucie Nauczania Początkowego i Wychowania Przedszkolne-
go Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy przeprowadzono badania
nad miejscem i efektywnością następujących technik Freineta w waru-
nkach szkoły polskiej: swobodnego tekstu, fiszek autokorektywnych,
doświadczeń poszukujących, korespondencji międzyszkolnej.

W oparciu o badania stwierdzono, że techniki Freineta obok innych metod nauczania mogą w znacznym stopniu wpłynąć na efektywność procesu nauczania - uczenia się w zakresie różnych przedmiotów: języka polskiego, matematyki, środowiska społeczno-przyrodniczego. Służą zapoznaniu z nowym materiałem, utrwalaniu i sprawdzaniu; przyzwyczajają do samodzielności i samooceny; stymulują rozwój myślenia dywergencyjnego; wyzwalają wszechstronną aktywność dziecka; przygotowują do samokształcenia.

Wobec powyższego odczuwa się potrzebę wprowadzenia do procesu dydaktyczno-wychowawczego w klasach początkowych elementów techniki Freineta.

PRZYPISY

¹Freinet C., O szkołę ludową, Tłum. H.Semenowicz, Wrocław Zakład Narodowy im.Ossolińskich 1976

²Program nauczania początkowego Klasy-I-III, Warszawa WSiP 1983

³Doroszewska J., Szkoła Freineta, W: Szkoły eksperymentalne w świecie 1900-1960, Red. W.Okoń, Warszawa "Nasza Księgarnia" 1964

⁴Freinet C., op.cit.

⁵Prace magisterskie i dyplomowe napisane w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Bydgoszczy pod kierunkiem Lenartowskiej K.i Smolińskiej H.

⁶Semenowicz H., Freinet w Polsce, Warszawa WSiP 1980
Semenowicz H., Nowoczesna Szkoła Francuska Technik Freineta, Nasza Księgarnia Warszawa 1966

⁷Perlińska D., Swobodne teksty a kształcenie polonistyczne uczniów klas niższych. Praca magisterska napisana pod kierunkiem Lenartowskiej K., Bydgoszcz 1986

⁸Ibidem

⁹Ibidem

- ¹⁰ Semenowicz H., Nowoczesna Szkoła Francuska Technik Freineta, op.cit. s.61
- ¹¹ Mikołajczak D., Wpływ techniki swobodnego tekstu na rozwój mowy pisanej. Praca magisterska napisana pod kierunkiem Smolińskiej H., Bydgoszcz 1983
- Serkies E., Wpływ techniki swobodnego tekstu na poziom wypowiedzi pisemnych uczniów klasy trzeciej. Praca magisterska napisana pod kierunkiem Smolińskiej H., Bydgoszcz 1983
- Szymczak D., Wpływ techniki swobodnego tekstu na poziom wypowiedzi pisemnych uczniów klasy czwartej. Praca magisterska napisana pod kierunkiem Lenartowskiej K., Bydgoszcz 1982
- ¹² Semenowicz H., Freinet w Polsce, Op.cit.
- ¹³ Mikołajczak D., op.cit.
- Serkies E., op.cit.
- Szymczak D., op.cit.
- ¹⁴ Chorn R., Pobudzanie twórczej aktywności dziecka. Praca dyplomowa napisana pod kierunkiem Smolińskiej-Rębas H., Bydgoszcz 1986
- ¹⁵ Ibidem .
- ¹⁶ Program nauczania początkowego, op.cit. s.9-37
- ¹⁷ Ibidem
- ¹⁸ Ibidem
- ¹⁹ Ibidem
- ²⁰ Pietrasińska Z., Myślenie twórcze, Warszawa PZWS 1969
- ²¹ Butkiewicz R., Próby kształtowania postaw twórczych na lekcjach języka polskiego w klasie drugiej. Praca magisterska napisana pod kierunkiem Smolińskiej H., Bydgoszcz 1981
- ²² Sowa M., Materiały z badań w ramach seminarium magisterskiego kierowanego przez Smolińską-Rębas H., Bydgoszcz 1986
- ²³ Popadowska I., Poprawność ortograficzna uczniów kończących klasę trzecią w środowisku miejskim i wiejskim. Praca magisterska napisana pod kierunkiem Smolińskiej H., Bydgoszcz 1983

- ²⁴Ibidem
- ²⁵Huber A., Wpływ techniki fiszek autokorektywnych na wyniki nauczania ortografii w klasach trzecich. Praca magisterska napisana pod kierunkiem Lenartowskiej K., Bydgoszcz 1986
- Zięba W., Wpływ techniki fiszek autokorektywnych na poziom poprawności ortograficznej uczniów klasy drugiej. Praca magisterska napisana pod kierunkiem Smolińskiej H., Bydgoszcz 1985
- Zowska H., Wpływ techniki fiszek autokorektywnych na poziom poprawności ortograficznej uczniów kończących klasę trzecią. Praca magisterska napisana pod kierunkiem Smolińskiej H., Bydgoszcz 1985
- ²⁶Zowska H., op.cit.
- ²⁷Huber A., op.cit.
- ²⁸Huber A., op.cit.
- Zięba W., op.cit.
- Zowska H., op.cit.
- ²⁹Jędrzejewska M., Wpływ techniki fiszek autokorektywnych na wyniki nauczania gramatyki w klasach trzecich. Praca magisterska napisana pod kierunkiem Lenartowskiej K., Bydgoszcz 1984
- Korczewska R., Wpływ techniki fiszek autokorektywnych na wyniki nauczania gramatyki w klasach drugich. Praca magisterska napisana pod kierunkiem Lenartowskiej K., Bydgoszcz 1986
- ³⁰Jędrzejewska M., op.cit.
- ³¹Korczyńska R., op.cit.
- ³²Jędrzejewska M., op.cit.
- ³³Korczyńska R., op.cit.
- ³⁴Rydzkowska D., Efektywność techniki fiszek autokorektywnych na lekcjach matematyki w klasie drugiej. Praca dyplomowa napisana pod kierunkiem Smolińskiej-Rębas, Bydgoszcz 1986
- ³⁵Wojciechowska H., Efektywność techniki fiszek autokorektywnych na lekcjach matematyki w klasie drugiej. Materiały z badań w ramach seminarium magisterskiego kierowanego przez Smolińską-

Rębas H., Bydgoszcz 1986

³⁶Kaczmarek W., Wpływ techniki korespondencji międzyszkolnej na umiejętność pisemnego wypowiedzenia się uczniów klasy trzeciej. Praca magisterska napisana pod kierunkiem Lenartowskiej K., Bydgoszcz 1986

Węderlich M., Wpływ techniki korespondencji międzyszkolnej na umiejętność pisemnego wypowiedzenia się uczniów klasy trzeciej. Praca magisterska napisana pod kierunkiem Lenartowskiej K., Bydgoszcz 1986

³⁷Ibidem

³⁸Freinet C., O szkołę ludową. Op.cit.

³⁹Kupisiewicz Cz., Podstawy dydaktyki ogólnej, Warszawa PWN 1976 s.181-215

⁴⁰Nowak H., Nauczanie programowane i jego wpływ na trwałość wiedzy przyrodniczej w klasie trzeciej. Praca magisterska napisana pod kierunkiem Smolińskiej H., Bydgoszcz 1978

Lewandowska M., Skuteczność nauczania programowanego przyrody w klasie czwartej. Praca magisterska napisana pod kierunkiem Smolińskiej H., Bydgoszcz 1979

⁴¹Domagała K., Efektywność doświadczeń poszukujących w realizacji treści środowiska społeczno-przyrodniczego w klasie trzeciej. Materiały z badań w ramach seminarium magisterskiego kierowanego przez Smolińską-Rębas H., Bydgoszcz 1986